

Мали ритуали

Мирјана Вукојичић – Секана често је говорила да је њена глума само њена природа коју је двоструко оживела. Стварност коју је поистиветила са нестварним. У тој природи је скривено много древних слика. У њима је све оно што припада њеном наслеђеном животу.

Поетику “древних слика” бранила је још од своје младости. И тада је, на почетку каријере, бежала од пуког подражавања реалности. После уобичајене разраде лика, уводила је на првим мизансценским пробама мале обредне радње. Оне су имале одсудну важност за целину њене улоге. У свечаним, проширеним ритмовима њена игра је симулирала приношење жртве. Мали ритуали су тако постајали круна њених улога. Прибежишта из којих је кротила и снажила своју игру.

Своју духовност градила је ретким и бираним средствима: култивисаном речју, даром да мисли срцем и телом колико и главом, и неком астралном прозирношћу коју смо откривали у њеним великим зеленим очима. Очи су јој, зависно од светла на сцени, често имале и златан одсјај.

Ритуале је упредала у само ткиво улоге. Док је трагала за суштином игре, послушнички је расуте звуке и сваки дах који је посејала на сцени. Као харфа на ветру слала нам је и најмањи трептај који ће продрети у наше памћење. Терала нас је да сем природе којом смо окружени, проничемо у природу коју смо наследили. Она је – убеђивала нас је Секана – много садржајнија и чулнија. Тек када се сјединимо у искони, сазнаћемо од какве смо ватре сачињени.

У том дозивању и сучељавању са исконским, у спајању прошлог и садашњег, често је долазило до несклада. Секана би тада успоравала поступак и чекала тренутак у коме ће у архетипски свет принети искуство свога времена. Тим приношењем искуства као жртве стварала је привид да се сели из епохе у епоху и да са сваком новом улогом учествује у великој “сеоби душа”.

Глумачко биће је трајно – сугерисала је глумица својим ритуалом. То биће је одувек у нама и у свету који нам је предходио. Ако је, на тренутак, заспало, треба само да га пробудимо.

Онако како је гледалиште будила њена јуродива Људмила из Васе Железнове. У еротизованој сцени, у ноћи у којој се жене исповедају једна другој, у ритуалном прању ногу, са болом љубави, она полива цело тело водом, да би кроз кикот и снажан ослобађајући смех, кренула у спасење. Публика је то мајстроство награђивала снажним аплаузом. Тело које је љубав ранила никада више неће бити исто.

Њена Олга из Предићеве Голготе у тренутку док се одлучује на самоубиство, благим и меканим покретом ногу изува ципеле. Побожно и стрпљиво их приљубљује једну уз другу и поравнава их као дете које одлаже своје играчке пре спавања. Затвара дланове у песнице као да истискује последњу кап живота са згрченог длана. Затим отвара дланове да би дунула у њих као у празну шкољку. Као да је послала неку скривену, само њој знану поруку у простор. Или се заклела на вечно ћутање? А онда би, за тренутак, погледала изнад себе и, онако босонога, напустила сцену. Невелика растом, Вукојичићева је у том немом изласку израстала у велику, трагичну хероину. Публика је без даха гледала у њене скрајнуте ципеле и са гашењем светла награђивала је аплаузом.

Секанина Офелија је прва и једина Офелија која трудна одлази у лудило. Мекана и ломна као

папрат коју расипа око себе уместо цвећа, она се у сцени “завртке” са Хорацијем, на косини велике висеће плоче, у силовитим замасима и врћењима, у снажним вртлозима тела и муњевитим избачајима, зауставља на самој ивици плоче. Ту, у наглој и потпуној обамрлости, симулира час лутку, час мртву девојку, и тако замукла и скамењена као каква пратећа скулптура, приноси своју жртву Шекспиру. У тој сцени, у тој скамењености, све мора да се врати унутрашњој спрези позоришта и Секаниног “наслеђеног живота”.

Аркадина, глумица из Чеховљевог Галеба коју је играла као гост у Ужи-чком позоришту, у сцени са сином Трепљовом, мајчински моли за опроштај и разумевање њене љубави са Тригорином. Широком и спорим замасима она повија Трепљова као бебу, привија га уз тело као да га враћа у утробу и сједињује са својом глумачком судбином и својом љубављу. У тај шал стаје цео њен живот. Под тим шалом мири се и оно што је непомирљиво. “Мама имаш златне руке” – узвраћа Трепљов.

А Цеси Кејс, креација у представи Лаку ноћ мајко, са сјајном Олгом Спиридоновић као партнерком. Сведеним, камерним средствима на метар два од публике, у салону Југословенског драмског позоришта, Секана отвара кутију од ципела као да отвара Пандорину кутију. У дугој, претећој паузи, са револвером који вади из кутије, саопштава да ће се убити. Једноставна, модерна, готово равна у изразу, али са таквом концентрацијом и сугестивношћу од које се публика до краја представе не може одбранити. И мале једноставне физичке радње из најдубље интимности, у Секаниној игри добијају ритуално значење.

Достојевски, Горки, Сухово-Кобилин, Ердман, Гогољ, Петрушевска: Соња Мармеладова, Марија Тимофејевна, Ана, Људмила, Олга, Мавруша, Раиса Филиповна, Ана Андрејевна, Ела Смирнова. Колико је само руских судбина оваплотила на ударје овим великанима. Колико понижених и увређених, охолих, побуњених, робусних, распусних, губитничких карактера. Колико малих ритуала да би одживела све те животе.

Шекспир, Молијер, Шо, Тенеси Вилијемс, Пол Зиндел, Стерија, Црњански, Аца Поповић, Милица Новковић: Корделија, Анријета, Клара, Стела, Рут, Јелица, Кумрија, Косара, Милина. Да би их открила и одбранила на сцени Секана кроз ритуал премошћује и усклађује виртуозно и страшно са далеким и давним. Када дозове своју праслику, када оствари свој први отисак, Секана нагло заћути.

Док говори Јефимијине и Десанкине стихове о Косову, док се поистовећује са поезијом Весне Парун, стихови јој прелазе у молитву и екстазу да би умекашним и болним смирајима призивали сједињење са давним, чулним и сродним. То општење са оностраним, отвореност према свему што у ватри постања открива суштину света и позоришта, ти молитвени, тек наслућени вапаји, стапају се са потпуном тишином. У тишини су они звуци који је највише привлаче. Само ће светло и издвојено време тишине прећи у гледалиште. У тој тишини је њено бдење за све нас који слушамо. Кроз тишину ћемо природу њене уметности поистоветити са својом природом. У њеној тишини је трајно само оно што је архетипско.

“Свако од нас је смртна копија људског архетипа” – присећа се Секана Борхеса. “Цео свет, цео универзум створења, жели да се врати у тај вечни извор који је непролазан. Ми смо нешто променљиво и нешто стално. Нешто смо битно мистериозно. Шта би свако од нас без свога сећања?”

У том сећању је сачувано све што припада изворном отиску Секаниног богатог и ретког дара у српском глумишту.

